

ALSLEVKRO – DE FØRSTE NI ÅR AF MIT LIV

Ejeren af mejeriet Arnaa, Søren Petersen, var på flere måder en foregangsmand i landsbyen Alslevkro øst for Løgumkloster - på landevejen mod Kruså. Siden 1926 havde han været enejer af mejeriet. Søren Petersen byggede bl.a. Sønderjyllands første svømmebad med varmt overskudsvand fra mejeriet – oven i købet med de internationale mål 25 x 10 meter. Indvielsen fandt sted under megen festivitas og med deltagelse af hele fire mesterskabssvømmere og en enkelt OL-deltager i pinsen 1938 (læs mere om svømmebadet i Jørgen Ravn: En oase i Alslevkro, Sønderjysk Månedsskrift 2008, nr. 6, p. 216ff.).

Et par måneder senere - en lummerhed hundredag søndag den 24 juli 1938 - kom jeg til verden på gården lige overfor mejeriet. En begivenhed, der efter lokal skik fejredes med lagkager – i dette tilfælde hele 17 af slagsen, bragt af naboer og venner. Selv om min far godt kunne lide søde sager, var det trods alt lidt for meget af det gode – uden køleskab og på nogle varme hundredage. Mejeriejer Søren Petersen skulle en verdenskrig og otte år senere komme til at spille en afgørende rolle i min families liv. Det vender jeg tilbage til.

Et par ord om mejeriet Arnaa. En ung mejerist, sjællænderen Christian Petersen, mødte i sommeren 1920 en af sine tidligere chefer på storebæltsfærgen. Som tilbød ham at købe et mejeri i Sønderjylland. Han var nemlig med i et konsortium, der efter verdenskrigen havde opkøbt et antal mejerier med henblik på at sælge dem videre til dansksindede mejerister. Der så som centralt placerede personer kunne fremme genforeningen – til fordel for danskheden. Christian Petersen købte mejeriet sammen med ovennævnte bror Søren. Han drev derefter mejeriet Arnaa i mere end en menneskealder – indtil sin død i november 1958.

Det kan undre, at hverken Alslevkro eller Alslev har haft nogen kirke. På trods af at i hvert sidstnævnte har en betydelig alder. Det hænger sammen med, at oprindeligt var Alslev opstået som en bosættelse af fæstebønder under Løgum Kloster – det vil sige under den mægtige cistersenserordens aflægger i Løgum og med den store og flotte klosterkirke (antagelig bygget i tidsrummet mellem 1225-1325) som det naturlige midtpunkt. Kulturlandskabet mod øst var præget af ufrugtbare jorder, der medførte store afstande mellem bebyggelserne.

Alslevkro er en forholdsvis ung bebyggelse. Landsbyen opstod i forbindelse med de store landboreformer i anden halvdel af 1700-tallet. Og specifikt på basis af ”Forordningen om ophævelse af fællesskabet i Hertugdømmerne” fra 1766. Den foreskrev udflytning af gårdene fra de eksisterende landsbyer og en samling af jorden omkring gårdens bygninger. Motivet var at øge landbrugsproduktionen. En udflytning ville reducere bondens transporttid samt gøre ham mere selvstændig ved bl.a. at give ham større frihed til at så og høste, når han selv ønskede det. Der var naturligvis bønder, der kunne se en fordel i at få samlet deres marker, men det store flertal kunne ikke. Inertien var stor, og tanken om udflytning, dvs. at skulle flytte fra trygheden i fællesskabet og fra nære naboer, var utænkelig for de fleste. Hvad i tilfælde af sygdom, af barsel for ikke at tale om ulvene, der i slutningen af 1700-tallet endnu var en plage? Frygten var helt forståelig – med udflytningen forsvandt det vanlige sociale sikkerhedsnet.

På trods af disse betænkeligheder opstod Alslevkro som et produkt af den udskiftning og den udflytning, som Forordningen af 1766 hjemlede. På det tidspunkt bestod Alslev af i alt 28 bygninger, det vil sige gårde, to kroer, en smedje, en skole og et fattighus. Der blev trukket lod

mellem gårdene om, hvem der skulle flytte ud. De udtrukne slog sig ned i vejgaflen mellem Hellevadvej og Flensborgvej. Navnet Alslevkro får bebyggelsen i 1853, hvor en af udflyttergårdene fik bevilling til også at drive kro.

Mine forældre kom som nygifte til Alslevkro i 1934. Her havde de forpagtet en gård (nutidens Krusåvej 15), bygget 1910, af Kreditanstalt Vogelgesang. Denne institution, der havde hovedsæde i Haderslev, var oprettet i 1926 på initiativ af landsretssagfører Georg Vogelgesang og som det tyske modstykke til det danske Landeværnet, der var oprettet allerede i 1913. De to organisationer fungerede som henholdsvis det tyske og danske redskab i den jordkamp, der intensiveredes så kraftigt mellem de to verdenskrige. Deres opgave var – hver med deres nationale fortegn – at opkøbe gårde, sælge dem videre til henholdsvis tyske og danske familier samt at yde økonomisk hjælp til betrængte landmænd med det formål at hindre gårdene i at falde i nationalt set ”forkerte” hænder.

Mine forældre tilhørte det tyske mindretal – var altså det, der normalt kaldes hjemmetyskere. Begge havde de, som født i henholdsvis 1901 og 1902, kun gået i tysk skole. Med genforeningen var de blevet danske statsborgere, men deres sindelag forblev tysk – formet som det var af forældre og skole i kejsertidens sensommer. Det tyske mindretal i Nordslesvig passede ikke ind i den almindelige europæiske definition på et mindretal. Religiøst skilte de luthersk reformerte hjemmetyskere sig ikke ud fra det danske flertal. Heller ikke sprogligt. Deres dagligsprog var jo ikke tysk, men derimod den danske dialekt sønderjysk. Kun hjemmetyskernes sindelag – dette ubestemmelige begreb, formet af skolegang og tradition, var tysk. Således også med mine forældre.

Selv om mine forældre havde gået i tysk skole, var det tyske sprog ikke dagligsprog i mit hjem. Heller ikke under krigen, hvor de nationale forskelle ellers i høj grad blev skærpet. Omgangssproget i hjemmet var sønderjysk, det vil sige dansk. Alligevel kunne det ikke undgås, at jeg hørte en del tysk. Ikke mindst, når min mors familie kom på besøg. Dele af den havde rødder i Sydslesvig – enkelte af dens medlemmer også i det frisiske. Når de var på besøg, gik snakken mest på tysk eller plattysk. Om det nu var en følge af manglende kundskaber i sønderjysk, eller om det var et udtryk for et bevidst sprogvalg i den givne skærpede sprogsituation, skal jeg lade være usagt. På den anden side er der ingen tvivl om, at for mange af mine forældres bekendte og venner i for eksempel Alslevkro var der tale om et bevidst valg til fordel for tysk. For mig blev resultatet samlet set, at jeg samlede mange tyske stumper op. Hvilket bevirkede, at jeg altid har haft øre for og forholdsvis let ved det tyske – ikke mindst, da jeg fik det som fag i mellemskolen.

I mine forældre forenedes sandet og marsken. Min far stammede fra de lidet frugtbare sandjorder nord for kirkebyen Hostrup, mens min mor var født i den fede og frugtbare marsk – på diget mellem Rudbøl og Højer. Jeg er overbevist om, at deres hjemegns karakteristika kunne genfindes i deres temperamenter – min mor med et lyst og min far med et mere mørkt syn på livet. Min far, Annas Petersen, var født den 7. februar 1901 på en stor gård i Solderup. Som barn havde han mistet sin mor og storesøster til datidens svøbe, tuberkulosen. Og som 16-årig mistede han sin storebror, der 1917 faldt som offer i 1. verdenskrigs blodige menneskekværn.

Min mor medbragte ikke sådanne traumer i sin bagage. Hun, Helene Marie, født Jakobsen den 17. juni 1902, stammede fra Ved Gaden, hvor hendes fars arbejde havde været det mix af fisker, landmand og arbejdsmand, der var så almindeligt omkring Rudbøl sø. De mødtes på gården Bjerremark i Ubjerg, hvor min far var forpagter, og hvor min mor startede som husbestyrerinde for ham. Århus-biskoppen Kjeld Holm fortæller i erindringsbogen ”Åbne døre” fra 2010, at hans mor

og far mødte hinanden på et mejeri i Åstrup nær Haderslev. Og da faderen 1934 blev mejeribestyrer i Løgumkloster, rejste hun med ham som husbestyrerinde. Da de senere af børnebørn blev spurgt, hvorfor de giftede sig, svarede farmoderen: - Det var nok, fordi det var mest praktisk! Ikke så mange og især ikke for store ord. På samme måde forestiller jeg mig, at det er foregået mellem min far og mor, da de giftede sig – i øvrigt samme år, i 1934.

Mine forældre fik kun mig. Det ved jeg, de var kede af – især min far ville også gerne have haft en pige. Det måtte han så vente med, indtil hans førstefødte barnebarn kom til verden 1962. Min mor havde flere spontane aborter, før jeg meldte min ankomst. Jeg ved, at de et par år før min fødsel havde taget de første skridt til adoption – af en pige, naturligvis(!). Den udvalgte var fra Erzgebirge, som havde været ferie pige hos mine forældre. Min far havde oven i købet fulgt hende hjem – formodentlig for at aftale adoptionen nærmere med hendes forældre. Men det hele blev så afblæst, da min mor omkring årsskiftet 1937-38 konstaterede, at hun endelig var gravid. Og dernæst kom krigen, der gjorde alting mere kompliceret.

Ikke alvorlige, men alligevel en del sygdom fylder i min erindring fra Alslevkro. Min far blev opereret for brok. Det foregik på sygehuset i Løgumkloster. Datidens operationer krævede adskillige dages sengeleje. Men det kunne min far naturligvis ikke vente på, når høst- og andet markarbejde rykkede i ham derhjemme. Så han forlod simpelthen hospitalet og gik hjem. Dog først efter at være blevet tvunget til at underskrive en erklæring om, at hans ”desertering” foregik på eget ansvar.

En gang, da min mor vendte hjem fra sygehuset – formodentlig efter endnu en abort – blev jeg så glad og ellevild, at jeg væltede baglæns ned i en spand kogende vand, som vores unge pige netop havde hældt op for at vaske gulv. Jeg kan ikke huske, om jeg blev indlagt. Men et år efter skoldningen har jeg den dag i dag på ryggen. Og som siden altid - som f.eks. på session – blev anført som ”særligt kendetegn” i papirerne.

Selv fik jeg i min tidlige barndom to gange lungehindebetændelse. En sygdom, der i dag naturligvis er en ganske harmløs foreteelse. Men den gang - uden antibiotika - krævede den mange dages sengeleje. Jeg husker det egentlig ikke som noget ubehageligt. Snarere som noget meget rart, fordi jeg til morgenmad som regel fik blødkogt æg og hjemmebagt franskbrød med rigtigt smør. De to gange lungehindebetændelse kom for mine forældre til at betyde, at de blev noget pylrede omkring mit helbred og derfor min påklædning. Jeg måtte ikke fryse, hvilket medførte – til min store fortrydelse – både uldent hjemmestrikket livstykke og lange – ligeledes hjemmestrikkede - strømper, der blev holdt oppe med ”stripper”. Det vil sige en bred elastik, der sad fast på livstykket, og via knapper holdt strømperne oppe. Længselsfuldt afventede jeg gøgens allerførste kuk om foråret – tegnet på, at nu var det forår, og at de forhadte lange strømper og livstykket kunne lægges i skuffen – for blot at blive taget frem igen næste vinter.

Mine erindringer fra Alslevkro stammer naturligt nok fortrinsvis fra krigens sidste år og de første efterkrigsår. Jeg husker for eksempel, når vi som følge af tidernes ugunst strøg tørv. Det foregik i Kongens Mose (i dag Kongsmose) ved Draved skov, fem kilometer syd for Løgumkloster. Denne højmoser, der er én af landets største, havde oprindeligt hørt under Løgum Kloster. Men efter reformationen overgik den til kongen og senere staten. Tørvesmattet hældte vi op i træforme, så tørvne fik briketstørrelse. Dette smat skulle så tørre, hvorefter tørvne blev taget ud af formen og stablet på en ganske bestemt måde, så luftcirkulationen blev maksimal. Denne stabling var jeg med til. Det skulle gøres ret præcist, så stablerne ikke væltede. Når tørvne så var tilstrækkelig tørre,

skulle de køres hjem og atter stables. Alt i alt et ret omfattende arbejde, som man blev grundig beskiddt af. Arbejdet var især omfattende i lyset af, at tørvenes brændværdi var omvendt proportional med den store bunke aske og sand, som de efterlod.

Egentlig skulle jeg være begyndt i skolen 1. april 1945, men formelt kunne jeg vente til året efter. Som følge af de usikre forhold omkring krigens afslutning, valgte mine forældre det sidste. Men i efteråret 1945 gik jeg ned til Alslev skole for at bede om en Ole Bole – altså begynderbogen i dansk. Man kan spørge, hvorfor jeg gik og ikke cyklede. Forklaringen skal sandsynligvis søges i de fortvivlede krigsvilkår. Jeg havde en cykel, men det var alt andet end en fornøjelse at køre på den. Dæk-situationen var på grund af krigen katastrofal. Rigtige dæk kunne slet ikke købes. Man greb så til den udvej at skære nogle strimler ud af gamle dæk, som så blev lagt rundt om fælgene og samlet med en metalklemme. Men ofte nåede disse strimler ikke op over fælgens kant, så ringeklokke var helt overflødig. Det var mere end hørligt, når man kom kørende. Behagelige var de heller ikke at køre på, så helst undgik man disse ”dæk” – ved at lade cyklen stå.

På skolen mødte jeg en venlig ældre mand, der gerne lånte mig en Ole Bole. Det var enelærer Sejer Noesgaard, født 1886 i Vemb. Han havde fået en to-årig uddannelse på den eksamensfri Uddannelsesskole for friskolelærere i Ringe og var kommet til Alslev som vikar i 1920 – og fastansat to år senere. Han var i sin lærergernings efterår i 1945, men gik dog først på pension i 1954, hvorefter han flyttede til Bredebro. Selvfølgelig ville han gerne låne mig en bog, og stolt vendte jeg næsen hjemad med min Ole Bole under armen. Langt senere fandt jeg ud af, at den såmænd var skrevet og udgivet af en sønderjyde i 1927 – og illustreret af Robert Storm Petersen.

Forfatteren var Claus Eskildsen (1881-1947), født i Feldsted af dansksindede forældre. Gennem sin tyske uddannelse til lærer i Egernførde og Berlin nærmede han sig tyskheden. Men efter sin deltagelse i 1. verdenskrig og efter genforeningen valgte Claus Eskildsen entydigt danskheden. Siden 1906 havde han undervist på Tønder Seminarium. Fortsatte efter 1920 – nu som dansk lærer. Mest kendt er Eskildsen for sin ”Dansk Grænselære” fra 1936, hvor han under anvendelse af nazisternes egen Blut und Boden-teori argumenterede for, at det danske folkepræg i Slesvig i realiteten strakte sig næsten helt ned til Ejderen. Han brugte med andre ord fjendens metoder til at argumentere for danskheden sag. En metode, der nok kunne diskuteres, men som i den givne sammenhæng og i den nationale kamp måske kan undskyldes. Eskildsens begynderbog fik en betydelig slidstyrke. Jeg ved, at den så sent som i midten af 1950’erne var i brug i Tilst skole vest for Århus.

Jeg tyrede det næste halve års tid med en syv-årigs enorme interesse og ihærdighed min begynderbog. Blandt andet dens rimede vers, der ved genlæsning i dag forekommer helt moderne, og som ikke så lidt minder om Halfdan Rasmussens vrøvlevers. Som for eksempel denne strofe:

Ole Bole gik i skole,
med sin søsters røde kjole,
kom hjem klokken fem,
gik på hovedet i sin seng,
Ole vip, Ole vap, du slap.

Ved skoleårets begyndelse og min skolestart den 1. april 1946 var jeg i stand til at læse små artikler i Jydske Tidende. Skolen i Alslev var en traditionel landsbyskole. Dog ikke stråttækt, men med alle aldersklasser siddende i samme klasseværelse – med store vinduer ud mod skolegården. Vi var delt

i tre grupper – siddende i tre rækker. Mens hr. Noesgaard arbejdede med én aldersklasse, sad de øvrige og læste for sig selv – eller, når man var begynder, lyttende til alt det spændende, der foregik i klasseværelset. En form for gensidig undervisning. I mit eneste skoleår i Alslev var jeg på skoleudflugt. Helt til Okseøerne – Store og Lille - i Flensborg Fjord. Sejlturen ud til øerne var ikke lang – måske fem minutter – men spændende, og det var min allerførste færd på ”havet”.

I sommeren 1946 fyldte jeg 8 år. Det var også den første efterkrigssommer, hvor samfundet begyndte at normaliseres. I hvert fald har mine forældre følt, at jeg skulle have tilfredsstillet mit længe nærede ønske om at komme til det årlige Klostermærken – vel at mærke alene. Jeg havde været med min far til marked for at købe eller sælge heste og andre husdyr. Min far var ret god til at handle, så jeg husker tydeligt de mange bud og forgæves håndslag, inden handlen kunne falde på plads. Men ved de lejligheder var det jo ikke det forjættede gøgl, der ligefrem var i centrum. Sidst i august 1946 drog jeg så af sted – alene, på min skrammel-cykel og med en hel krone på lommen. Det var stort, selv om jeg nok er blevet mere og mere beklemt, jo nærmere jeg kom til Løgumkloster og herlighederne.

Jeg husker hverken fornøjelserne, gøglet eller hvad, jeg brugte min énkrone på. men jeg husker tydeligt, at jeg blev smaskforelsket - for første gang alvorligt. Og det skete foran dødsdromen. Men min forelskelse var imidlertid af en noget speciel art. Der optrådte en mand og en kvinde, og jeg havde aldrig oplevet noget lignende. En mand, der på motorcykel kørte op ad dromens lodrette vægge. Det var imponerende, men mest optaget var jeg dog af hans vidunderligt smukke makker. På vejen hjem og mange dage efter fantaserede jeg om denne underskønne kvinde. Jeg regnede på, hvor mange års forskel der var på os, og hvornår vi mon kunne tillade os at blive gift.

Mine legekammerater var udelukkende piger. Der var den lidt reserverede, men søde Sigrid, mejeridatter lige over for vores gård. Mest legede jeg imidlertid med tre søstre, der boede i den nedlagte stationsbygning bag ved os. Deres forældre hed Mads og Anna Gubi. Mads husker jeg som én, der aldrig åbnede munden for at sige noget, mens hans kone var mere snakkesalig og – så vidt jeg husker – sød og kærlig. Døtrene hed Hannemarie, Anne og Grethe, hvor sidstnævnte var den yngste. Med dem oplevede jeg – ene hane - alle de lege, der hører den alder til. Også opdagelsen af, hvordan de to køn ser ud.

Som sagt boede familien Gubi i en nedlagt stationsbygning. Alslevkro kunne prale af at have haft to jernbanelinjer – dog ikke på samme tid. Den første var i tysk tid og blev anlagt syd for landevejen. Den var smalsporet (1000 mm.) og hørte til de såkaldte Kleinbahnen. Den gik fra Aabenraa til Løgumkloster – i alt 54 km - og havde ca. 25.000 passagerer om året. Efter Genforeningen overtog DSB naturligvis ansvaret for jernbanedriften i Nordslesvig. De smalsporede jernbaner var ikke Statsbanernes kop te. Derfor blev Kleinbahn, der på grund af sin noget bugtede linjeføring (i luftlinje var der kun 30 km) i folkemunde også hed ”æ kringelbahn”, nedlagt i 1926. Året efter blev den afløst af en normalsporet bane (1435 mm). Den nye jernbane fulgte – i hvert fald på sin vestlige del - stort set den gamle linjeføring. I Alslevkro blev den nu flyttet til at gå nord for landevejen, og det var i dens nedlagte stationsbygning, Gubi-familien boede. Den lille allé, der førte op til dem, gik lige forbi vores gård. Jernbanen var blevet nedlagt i 1936.

Min erindring om årene i Alslevkro er naturligvis nært forbunden med krigen og besættelsen. Der var de forbudte, men for en dreng uhyre spændende ture ud til f.eks. et nedskudt fly. Der var fund af bundter med sølvstrimler, der anvendtes til at jamme radarsystemer. Men for os børn satte de mange tanker i gang. Fra de sidste måneder før befrielsen husker jeg især flygtningestrømmen, fortrinsvist

fra Østpreussen. Det vil sige mennesker, der for de flestes vedkommende var gået hundreder af kilometer – angiveligt på flugt fra Den røde Hærs frygtelige hævntogter. Forarmede mennesker, der medbragte det, de kunne bære eller have i en trækvogn. De blev blandt andet indkvarteret på kroen. Nogle flygtninge var så heldige, at de kom med hestevogn – forspændt et par udslidte krikker. I så fald havde de lov til at arbejde for landmændene. Min far havde i flere tilfælde glæde af denne ordning. Jeg husker også de mange begravelser. Måske fordi det meget ofte var børn, der bukkede under for sygdom og underernæring. Det gjorde et stærkt indtryk på en 6-års knægt. Efter befrielsen blev alle flygtninge samlet og interneret i den legendariske zeppelin-lufthavn fra 1. verdenskrig et par kilometer nord for Tønder. Den måtte de ikke forlade, men jeg kan huske, at vi alligevel blev opsøgt af nogle af flygtningene, der så fik noget mad med tilbage til lejren.

Jeg husker fra foråret 1945 forberedelserne til en eventuel invasion – angiveligt af englændere. Vor gamle kartoffel- og roekule var udset til at give os beskyttelse. Et hul i jorden med væg og gulv af cement – der fortrinsvist havde været brugt som opbevaringssted for kogte foderkartofler. Og som nu kunne blive beskyttelsesrum. Heldigvis viste forberedelserne sig at være forgæves.

Til gården hørte naturligvis en ret stor have, som jeg mindes - både med og uden glæde. Den var naturligvis dejlig at lege i – anlagt som den var med en stor firkantet græsplæne, omkranset af en gang og med stauder mellem plæne og gang. Det var sidstnævnte, der ikke var så spændende. Den skulle skuffes, luges og rives for at se pæn ud. Og det skulle jeg hjælpe til med. Men jeg legede også med min hund Valli af ubestemmelig race. Jeg spændte den for legevognen, og den spillede gerne med på legen. Køkkenhave havde vi også, men ikke i forbindelse med prydhaven. Den var forvist til et hjørne af den nærmest beliggende mark, hvor den så blev pløjet sammen med denne.

Inde legede jeg med et byggesystem, kaldet ”Stabil”. Systemet var i princippet ligesom det senere ”Lego” - pædagogisk og udfordrende. Men i metal og bestående af plader og stænger i forskellig størrelse, ditto hjul samt skruer og møtrikker. Jeg skruede f.eks. et tærskværk sammen og brugte små papirstumper som neg. Drivkraften kom fra en lille og meget flot rød el-motor, der blev drevet af et batteri. Jeg ønskede mig også en rigtig dampmaskine, men den satte min forsigtige mor sig imod – angiveligt af frygt for, at den skulle eksplodere. Men jeg legede også med påklædningsdukker (påvirkning fra Gubi-pigerne?), både de købte og andre, som jeg selv lavede. Udenfor indhegnede jeg små marker, hvor jeg anbragte mine husdyr af træ.

Mange tanker og stille samtaler mand og mand imellem handlede naturligvis om, hvad der ville ske i den lille nationale og den store globale sammenhæng, når regnskabet for besættelsesårenes handel og vandel skulle gøres op. I en situation, hvor der ikke fandtes nogen normal og lovlig ordensmagt, og hvor gadens lov og tilfældighedernes spil derfor let kunne komme til at spille hovedrollen.

Det tyske mindretal blev voldsomt inficeret af nazismen. Mange håbede naturligvis på en grænserevision, der atter skulle gøre Kongeåen til rigsgrænse. Forholdsvis mange meldte sig til Waffen SS, en stor procentdel meldte sig ind i nazist-partiet, og langt de fleste af mindretallet meldte sig som Zeitfreiwillig til tysk paramilitær hjemmetjeneste. Mine forældre meldte sig ikke til nogen af delene. Men jeg husker tydeligt det pres, der blev lagt på dem – og især på min far. Diskussionerne i køkkenet var mange og højrøstede, men han holdt stand. Han ville ikke ind i noget, der blot lugtede af nationalsocialisme. Det er jeg stolt af. Ikke en gang den tilsyneladende uskyldige fælles suppe-spisning deltog mine forældre i. Jeg husker, at nogle særligt ihærdige lidt upassende forærede mine forældre et hagekorsflag. Som de naturligvis aldrig brugte, men gemte

dybt inde i klædeskabet. Men godt stof kan man alligevel ikke nænne bare at smide ud. Så min praktiske og fingerfærdige mor farvede kluden brun og syede sig en nederdel af stoffet.

I 1945 kom så nedturen for Det tyske Mindretal - maj måned blev ikke noget befrielsesforår for det. For hjemmetyskerne betød Tysklands totale stats- og civilisationsammenbrud en afsløring af deres svigt i forhold til Danmark. For mindretallet – også for mine forældre - blev befrielsesårets sammenblanding af nazi-regimet med den almindelige tyske historie og kultur en personlig og national katastrofe. ”Das Land der Dichter und Denker” blev til ”Das Land der Richter und Henker”. En betydelig del af mindretallet blev i de første ophidsede befrielsesdage interneret i den tidligere koncentrationslejr Frøslevlejren – nu passende omdøbt til Faarhuslejr. Min far blev hverken arresteret rigtigt eller ved en fejltagelse.

Og så vender jeg tilbage til denne artikels indledning, hvor jeg antydede, at Søren Petersen skulle komme til at spille en vigtig rolle i min families liv. Inderst inde var jeg aldrig i tvivl om mine forældres korrekte ageren under besættelsen. Men et eller andet sted har der i mit sind været en usikkerhed. Jeg kunne jo huske forkert. Jeg var trods alt kun knap syv år i maj 1945. I hvert fald søgte jeg, da jeg begyndte at skrive erindringer, mere konkrete vidnesbyrd om mine forældres handel ogandel i de fem besættelsesår.

Glad blev jeg derfor, da jeg i midten af 1990'erne i Landsarkivet i Aabenraa fandt en skrivelse, som jeg vidste måtte findes et sted. Mine forældre havde talt om den, men hvor var den? Pludselig fandt jeg originalen, underskrevet af vor genbo i Alslevkro, den meget dansksindede mejeriejer. Den er dateret oktober 1946 – altså, mens vi endnu boede på gården i Alslevkro. Jeg gengiver her originalen med dens tekst og tegnsætning:

På givnen Foranledning kan jeg her udtale at Hr. Forpagter Annas Petersen baade før under og efter Besættelsen altid har været fuldt korrekt i sin Optræden og ikke nogen Tid, såvidt mig bekendt, i mindste maade med sit Sindelag vakt Anstød ej heller udtalt sig nedsættende om det danske Land og Folk.

Mejeriet Arnaa d. 7/10 1946

Søren Petersen (sign.)

Jeg var jublende glad. Her var dokumentationen for, at mine forældre under besættelsen naturligvis var forblevet tysksindede, men at de ikke havde gjort noget, der kunne kompromittere dem. Det må have været en vanskelig balancegang i betragtning af, hvor inficeret med nazisme det tyske mindretal som helhed var.

På den baggrund sårede det mine forældre meget, at de alligevel skulle forlade den gård, som de trods alt havde investeret deres kræfter i - i over ti år. De allierede havde bestemt, at al tysk (og japansk) ejendom skulle konfiskeres – altså også i Danmark til fordel for den danske stat. Det drejede sig bl.a. om de ca. 90 gårde, der havde tilhørt Kreditanstalt Vogelgesang. Det, der sårede mine forældre, var, at de tidligere forpagtere under ingen omstændigheder kunne fortsætte forpagtningen eller købe ejendommen. Endvidere skulle hele besætningen og hele løsøret sælges på en meget ydmygende offentlig auktion, hvor det beskedne udbytte dog tilfaldt mine forældre. Jeg husker auktionen ganske tydeligt. Alle landbrugsredskaber var udstillet udenfor, så folk kunne besigtige og evt. byde på dem. Jeg gik ind i køkkenet og fortalte min mor, at folk gik og ruskede i alting. Hvorefter min mor tyssede på mig – formodentlig, fordi hun frygtede, nogen skulle høre det og opfatte det forkert. Følelserne sad ofte uden på tøjet i de første efterkrigsår.

De talte sjældent og min far helst aldrig om den uretfærdighed, der fra statens side efter deres mening blev forøvet mod dem som trofaste danske statsborgere. Men det nagede dem. Mest min far. Han talte aldrig om det og desværre døde han allerede 1962 som en mand, der var slidt op af fysisk arbejde. Min mor, der overlevede ham i 20 år, havde med sit lyse sind nok nemmere ved at bearbejde og glemme.

Jeg husker en begivenhed i 1946, som måske har været et plaster på uretfærdighedens åbne sår. Og som har tilfredsstillet min fars meget snusfornuftige indstilling til tilværelsen. I god tid før den offentlige auktion transporteredes i nattens mulm og mørke en halv snes af de bedste malkekøer og to arbejdsheste ned til min farbrors gård i Søvang i nærheden af Øster Højst. Ulovligt ja, men en nødforanstaltning. Det skulle være vores startkapital på det nye sted.

Vi ankom med flyttelæsset til det nye sted i Tidsholm øst for Tønder den 1. april 1947. Solen skinnede. Det ville den også have gjort i mine forældres hjerter på en gråvejrsgang. Måske var det i realiteten den største dag i deres liv. Måske større, end da de blev gift eller, da de fik mig. Vor nye hund, Flink, fejrede dagen ved at tage et par runder omkring gården. Eller ”æ stej”, stedet, som mine forældre ville have udtrykt det. Også jeg fornemmede, at der var noget mere end blot forår i luften. Derfor er dagen også blevet stående i min erindring. Vi havde længe set frem til at flytte til det nye sted. Ikke fordi det i størrelse, beliggenhed eller materielt repræsenterede noget bedre end det, vi havde forladt. Snarere tværtimod. Langt fra alting og ensomt beliggende. Uden el eller indlagt vand. Med små kår, meget arbejde og uden mulighed for at ansætte fremmed arbejdskraft. Men også med en stille glæde ved nu at arbejde på egen jord. Det var hemmeligheden bag mine forældres og dermed også min forventningsfulde glæde hin første dag i april. Den lå også gemt i den ene sætning, som jeg har hørt dem gentage så ofte – og som i realiteten rummede alt: ”Det her er helt vort eget, her er der ingen, der kan jage os bort. Her kan vi blive lige så længe, vi selv vil”. Mine erindringer fra Tidsholm, se Sønderjyske Årbøger 2007.

En hjertelig tak til Jørgen Ravn for fremskaffelse af materiale